List 49. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 2. decembra 1868.

Gospodarske stvari.

Véliki zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

Po kratkih črticah, s kterimi smo v poslednjem listu opisali obravnave zborove, hočemo danes bolj na drobno govoriti o njih.

Rekli smo že, da je zboru predsedoval g. dr. Etb. Costa, ki je z dobroznano svojo parlamentarično izurjenostjo vodil obravnave tako izvrstno, da se je zeló obširni program ob poli osmih zvečer dognal do konca izvzemši le dve sporočili, ki se boste v natisu podali udom. Zbor je predsednik začel z ogovorom (nemškim in slovenskim), v kterem je pozdravil obilo zbrane ude poljedelske in gozdarske vrste, in še posebno veselje razodel nad tem, da je prišlo v zbor 8 predstojnikov poddružnic (gosp. dekan Poljak iz Leskovca, gosp. Dermel iz Boštajna, gosp. Kotnik iz Vrhnike, gosp. K. Seitner iz Save, gosp. Homan iz Radoljce, gosp. L. Jugovic iz Kranja, gosp. vitez Garzarolli iz Postojne, gosp. J. Rudež iz Ribnice); — dalje je radosten naznanil, da tudi danes so častite avstrijske kmetijske družbe poslale svoje zastopnike v naš zbor in sicer družba dunajska g. F. Trpinca, družba štajarska gosp. F. Schmidta, družba gornjeavstrijska g. dr. H. Costa, družba hrvaško-slavonska, galiciška, česka, moravska, koroška in salcburška dr. Jan. Bleiweisa. Naposled je naznanil, da zbrani udje danes dobó: popis stoletnice družbine 24. okt. l. l. (slovenski in nemški), — poduk, kako živo mejo izrejevati (slovenski in nemški); šola in koristni tiči, nemški spisal Fr. Schollmajer, — L. Pasteurseve skušnje o bolezni svilnih črvičev, in dr. Wilhelmovo spomenico o povzdigi planinskega gospodarstva — oboje nemški poslano od sl. ministerstva kmetijstva; seme hrastovih svilnih črvičev, poslano od g. Maha, seme avstralijske trave in tartarske ajde, poslal g. Trpinec, seme indige, poslal g. Devide iz Zagreba, in semena gozdnega drevja.

Gosp. A. Brus, tajnikov adjunkt, je bral potem važnejša opravila glavnega odbora od poslednjega vélikega zbora do danes. Iz tega sporočila se je očitno razvidelo, kako nepotrebne bi bile tako imenovane „kmetijske zbornice“, ker mnogo važnih obravnav je družba imela s c. kr. ministerstvom in c. kr. deželno vlado, ktere je odbor, če je treba bilo, s pomočjo poddružnic temeljito rešil. — Število udov se je poslednji čas pomnožilo za 125. — To sporočilo odborovo je zbor brez debate v vednost vzel.

Potem je predsednik dr. Costa zboru na znanje dal pismo, ki ga je pred začetkom zborovim v zbornici prejel od gosp. F. Trpinca in v kterem se predsedništvu, ktero je 20 let vodil, odpoveduje zarad starosti, ki si počitka želí, ktera pa mu ne bode na poti, da bi tako koristne družbe ne podpiral z vso svojo udanostjo kakor dozdaj. — Predsednik obžaluje to odpoved, vendar nima upanja, da bi jo gosp. Trpinec preklical, ker že lani bi bil rad odložil predsedstvo; zato predlaga zboru: naj veleva odboru, da mu v imenu zborovem razodene zahvalnost za tolikoletno neutrudljivo in vspešno prizadevanje, in zbor naj vsklikne: slava mnogozaslužnemu predsedniku! Zbor enoglasno to storí. Konečno predlaga: naj zbor popoldne voli novega predsednika. Gosp. Dežman nasprotuje voliti že danes, ker ne stojí na programu, češ, da bi to bilo zoper družbina pravila. Vitez Gutmansthal tudi misli, naj se volitev odloží za drugi véliki zbor, ker je stvar važna in je treba, da se udje kaj več pomenijo o volitvi. Dr. Costa se ne sklada z ugovorom, da bi bila volitev protipravilna, ker do popoldne je za pogovor dosti časa, vendar nima nič zoper to, da se volitev odloží do prihodnjega zbora. Temu pritrdi tudi zbor.

Gosp. Brus namesti blagajnika g. M. Prégl-na, po opravilih zadržanega, bere po družbinem pregledniku gosp. Steski, c. kr. rač. svetovalcu v pokoji, pregledani račun 1867. leta in proračun za 1868. leta. Dohodki 1867. leta so znašali 9263 gold. 78 kr., stroški 7908 gold. 73 kr., tedaj je čez stroške ostalo 1355 gld. 5 kr. — Proračun za 1868. leto je narejen tako, da dohodki utegnejo znesti 5331 gold., stroški pa 4452 gold. 30 kr., po takem se utegne prihraniti 879 gold. 30 kr. — Vsega premoženja ima družba 37861 gold.

Po tem (se vé da v slovenskem jeziku) poroča dr. Jan. Bleiweis o novi vredbi kmetijskih poddružnic blizo tako-le: Glavni odbor je z razpisom od 7. junija l. l. razposlal oklic po deželi, da se vsled novih družbinih postav bodo na novo osnovale tudi poddržnice; v tem oklicu je povabil predstojnike sedanjih poddružnic, ude kmetijske družbe pa tudi druge kmetijske gospodarje in rodoljube, naj družbi razodenejo svoje misli, kako naj bi se na novo složile poddružnice, ter je v tem oklicu na podlagi večletnih skušinj svoje mnenje izrekel, da je tem boljše, čem več se osnuje kmetijskih poddružnic; prav bi tedaj bilo, da se ustanovijo manjše poddružnice kakor so dozdanje bile, kterih je 21 bilo po številu c. kr. okrajnih (kantonskih) gospósk. Čem več je poddružnic, tem lože se shajajo udje vsake poddružnice v zbore, in delovanje je dotičnemu poddružničnemu odboru zeló olajšano. — Na to pa je posebno gledati, da je delovanje poddružnic na korist domačemu kmetijstvu, kajti poddružnice so desna roka glavnemu odboru; one so to, kar so veje drevesu, po kterih deblo svoje živenje dobiva in razvija.

Odbor je na ta oklic iz dežele prejel veliko nasvetov, kako naj se poddružnice osnujejo, in na tej podlagi nasvetuje slavnemu zboru sledeče:

1. za mesto ljubljansko naj tudi glavni odbor zastopa poddružnico. — Za okolico ljubljansko naj se osnujejo poddružnice: 2. za faro Št. Vid, za faro Préska in faro Sora, — 3. za faro Marija Devica v Polji, Sostro, Dol in sv. Helena, — 4. za faro Ježica, Črnuče, sv. Jakob in Šmartno, — 5. za faro Šmarje, Lipoglav, Ig, Rudnik in Želimlje, — 6. za faro Dobrava, sv. Katarina in Brezovica. — Dalje naj se ustanovijo poddružnice: 7. za faro Vrhnika, Borovnica, Preser in Rakitna, — 8. za faro Horjulsko, sv. Jošt, Polhov gradec, — 9. za sodniški okraj kamniški, — 10. za sodniški okraj brdski, — 11. za sodniški okraj kranjski, — 12. za sodniški okraj loški, — 13. za sodniški okraj tržiški, — 14. za občino Kranjsko goro, Rateče in Bela peč, — 15. za občine Jesenice, Dovje in Koroška Bela, — 16. za sodniški okraj radoliški brez bohinske doline, — 17. za faro Bohinska Bistrica in faro Srednja Vas, — 18. za sodniški okraj višnjegorski, — 19. za sodniški okraj litijski, — 20. za sodniški okraj trebanski, — 21. za sodniški okraj žužemberški, — 22. za sodniški okraj mokronoški, — 23. za občino Boštajn in občino Studenec, — 24. za občino Rateče, občino sv. Križ in občino Dvor, — 25. za občino Krško in občino Cirklje, — 26. za občino Raka in občino Bučka, — 27. za občino Kostanjevica in občino sv. Križ pri Kostanjevici, občino Čatež in Dolina, — 28. za občino št. Jernej, — 29. za sodniški okraj novomeški, — 30. za sodniški okraj ribniški, — 31. za sodniški okraj Vélike Lašče, — 32. za sodniški okraj kočevski, — 33. za sodniški okraj metliški in črnomeljski, — 34. za faro Logatec, faro Hotederšice in faro Rovte, — 35. za faro Planina, Unec in Studeno, — 36. za faro Cerknica, faro Begunje in Grahovo, — 37. za sodniški okraj Lož, — 38. za sodniški okraj postonjski do Razdrtega, — 39. za faro Razdrto, Senožeče in Vrem, — 40. za sodniški okraj notranje Bistrice, — 41. za sodniški okraj vipavski brez Črnega Vrha, — 42. za sodniški okraj idrijski z občino Črni Vrh.

To je razdelitev poddružnic na podlagi prejetih nasvetov; nasveti glavnega odbora zadevajo posebno le razdelitev okolice ljubljanske, ki je dozdaj zeló napačna bila zato, ker ste okolica ljubljanska in Vrhnika bili združeni, obseg njen tedej prevelik in vsacemu poddružničnemu predstojniku veliko prevelik.

Po tem govoru je dr. Bleiweis v imenu glavnega odbora predlagal:

Naj sl. zbor: 1. po prevdarku te osnove vsled §. 31. družbenih pravíl ustanoví število in meje prihodnjih poddružnic, 2. glavnemu odboru se daje naloga, da izpelje novo osnovo poddružnic.

Gosp. L. Dimic želí, da bi se ta vredba danes ne sklenila, ker je stvar važna, ter nasvetuje, naj glavni odbor ta načrt razpošlje udom v pretres, potem naj odbor nasvete, ki jih od udov prejme, še enkrat prevdari in poroča občnemu zboru, ki se skliče nalašč v ta namen. — Vitez Gutmansthal podpira ta predlog z dostavkom, naj zbor izvoli poseben odsek, ki poroča prihodnjemu zboru o vredbi prihodnjih poddružnic, ki naj bi se vse po občinah ustanovile. Gosp. Dežmanu ni jasno, zakaj je odbor odstopil od prejšnjih poddružnic; on ne vidi prave podlage novemu načrtu; pogreša doslednosti v novi složbi; okolica ljubljanska je na več poddružnic razdeljena namesti da bi bila združena, Razdrto in Senožeče se ne sklada z Vremom, kjer vino pridelujejo; naposled nasvetuje, naj se ustanovi brez odloga začasna vredba. — Vitez Gutmansthal odgovarja, da nova vredba je živa potreba vsled dozdanjih skušenj; poddružnice so bile dozdaj prevelike; vredijo naj se po občinah, ki so stanovitno telo, ne pa po političnih ali sodniških razmerah. — Gosp. dr. Orel zagovarja novi načrt, kteremu glavni cilj in konec je ta, da se naši kmetje udeležujejo poddružničnega delovanja, a ne samo grajščaki in duhovščina. — Deželni glavar dr. pl. Wurzbach je zoper to, da se voli poseben odsek, ker tak poseben odsek, ki bi delal zunaj zbora in odbora, se ne vjema s parlamentaričnimi pravili; če je treba, naj se odbor sam pomnoží po zaupnih možéh. — Na to odstopi vitez Gutmansthal od svojega predloga, ki ga pa gosp. prof. Konšek pod svoje krilo vzame. — Dr. J. Bleiweis se čudi, da g. Dežman ne vé, kar je oklic glavnega odbora od 7. junija razložil, zakaj je nove vredbe treba, in da je motive pozabil, ki so bili ravnokar v „sporočilu“ navedeni. Odbor v svojem načrtu ni hotel nič oktroirati; naredil ga je na podlagi nasvetov, ki jih je od izvedenih mož iz dežele dobil, in kterih nasvete spoštuje. Okolico ljubljansko pa je razdelil v več poddružnic zato, ker prav okolica ljubljanska je bila skor mrtva dozdaj, ker ena poddružnica za veliko okrožje je toliko kot nič. Sicer pa dr. Bleiweis ne nasprotuje predlogu Dimičevemu. Glasovanje je sprejelo Dimičev predlog, Dežmanov in Konšekov pa pade.

(Dalje prihodnjič.)

Šest tednov na Dunaji,

ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšić.

(Dalje.)

10. dne kimovca je bil kazalni nauk, ki je obsegal razno kopalno kmetijsko orodje, napravo gnojišča in sesalk (pump) za gnojnico. Kot najbolje gnojišče priporočalo se je gnojišče Schattenmann-ovo, ki si je tudi na Angleškem mnogo zaslug pridobilo. Pri tem kazalnem poduku nam so bili zopet mnogi modeli izpostavljeni, izmed kterih so bili najvažniši: Hohenheimski gnojni sodec in gnojni voz; Horskyjev šestredni plug; plug za izkopavanje koruna; plug za izkopavanje sladkorne repe; različne kopalne vile z močnimi in širokimi roglji; različne lopate in lopatice, motike, krampi itd. — Štirivogelne motike, kakor sem je tu videl, so neki veliko bolje in za delo pripravniše, nego trivogelne.

Od prosá in sirka se je le kaj malo omenilo; a toliko več je bilo govorjenja o lanu in konoplji, kteri rastlini se na Badenskem, v Elsassu in Belgiji z največo marljivostjo obdelujejo.

Tudi o pridelovanji tobaka se je mimogredé nekoliko povedalo, ter želja izrekla, da ne bi bilo napačno, ako bi se tudi pri nas v neogerskih deželah, posebno zdaj, ko ogerski tobak nima več tolike važnosti in veljave kot njega dni, skušalo s to rastlino kaj pridobiti. Izložba različnega tobaka v Hicingu bila nam je v pojasnjenje, kako se tobak prideljuje in kako se ž njim od najmanje do največe rastline ravná, da je naposled pripraven za napravo smodek in različnega drugega tobaka. Tu smo imeli tudi kaj lepo priložnost videti, kako se iz tobakovega perja različne smodke (cigare) napravljajo; bilo je namreč mnogo mladih in prav ličnih žensk, ki so delale smodke tako urno, da se je človek kar zavzeti moral.

Posebno obširno so se omenjali travniki (senožeti); za povzdigo njihovo se nam je mnogo skušenj in sredstev navedlo in tudi priporočala Dünkelberg-ova najnoveja knjiga, ki neki prav obširno popisuje, kako bi se travniki z najboljim vspehom dali zboljšati tako, da bi zadostovali sedanjemu času in sedanjim potrebam.

Naposled so se nam še omenila vsa kmetijska poslopja, pri kterih napravah naj bi posnemali praktične Angleže, ki na svoja kmetijska poslopja nikoli toliko kapitala ne obrnejo, kakor je to žalibog pri nas navada, ki se po največ le na to gleda, da se zida prav drago in okusno, in vendar imajo Angleži pri vsem tem vsa svoja prihišna poslopja kmetijskim in gospodarstvenim potrebam veliko priležniša, nego mi. Ne dá se sicer tajiti, da ne bi bila trdna in vkusno napravljena poslopja tudi močna in trpežna, toda za našega kmeta so le vendar predraga. Kolodvori in fabrike so pri nas čestokrat cele palače, pri Angležih pa — proste hiše.

Tudi o delavcih in plačilu, ki jim ga navadno dajemo, o raznih zaprekah in ovirah vspešnega kmetovanja, o kreditnih napravah in posojilnicah, o kapitalu, o zakupnih ali v najém (štant) danih zemljiščih, podučevalo se je marsikaj zanimivega in našemu kmetijstvu v obče jako potrebnega. Navedla so se nam pravila, po kterih naj bi se ravnalo, da bi zemljiški dohodki ostajali jednaki, in se ne bi vsako leto zmanjševali, marveč kaj najbolj zdatno pomnoževali; pravila o različnem ravnanji sè zrnjem, travo itd.

Precej obširen je bil nauk, kako naj se s setvijo najvspešneje preminja, to je, da ne raste na isti njivi vsako leto ravno isti sad, in kako se je treba pri tem poslu ravnati, da nam polje kar največ mogoče dobička donaša. V ta namen se nam je načrtalo mnogo in zeló različnih redov ali potov, po kterih se ravnajo dandanes najspretneji in izurjeni poljedelci. Kmetijski dnevnik, v kterega naj bi si vsaki pridni kmetovalec marljivo zapisaval, koliko in kaj mu vrže vsaktera njiva, kaj in koliko je na leto izkupil in izdal, koliko ima dobitka in koliko zgube, je sklepal nauk o kmetijstvu, iz kterega častiti bralci lahko sodijo, da je bil ta nauk zeló obširen in važen, in da se je v tem kratkem času vendar-le mnogo velevažnih gospodarsko-kmetijskih mrvic pretresovalo.

B. Rastlinoslovje. Temu nauku so bile odmerjene štiri ure na teden. Obsegal je prve in najpotrebniše pojme (zapopadke) o rastlinah, oziroma na poljske in domače rastline. Vsi poedini rastlinski deli, od korenine do vrha, so se nam prav natančno razkazovali in marsikterega učitelja je ta nauk jako zanimival. Glavne točke tega nauka so bile: živež, ki ga zahtevajo rastline sploh, posebno pa poljske rastline; — kakošen upliv ima zemlja, voda, zrak, gorkota, svitloba itd. do rastlin in njihovo rast; — v kakošni kemijski zvezi mora biti zemlja, da pospešuje rastlinsko rast; plevel (setaria) in mnoga druga škodljiva zelišča; najnavadniše žitne bolezni, odkod izvirajo in kako se najlože odvrnejo. Precej obširno in prav natančno se nam je razkladalo navadno snetje (uredo segetum), in pa tako imenovano skrivno snetje (uredo sitophila), ki se čestokrat pri žitu, a posebno pri pšenici nahaja. S plavim vitrijolom se neki obá lahko popolnoma pokončata, toda ta operacija je deloma predraga, deloma pa tudi težko izpeljavna. Rjà, ki se pokaže, kadar žitna stebla in perje nekove rujave pike dobé, je zeló različna, in mnogo smo slišali od raznih plemen te bolezni, kakor tudi od različnih gob, ki napadajo rastline in je čestokrat popolnoma vničijo. Za kazalni nauk služile nam so različne rastline in razna semena mnogovrstnih poljskih pridelkov, ki so shranjena v botaničnem kabinetu c. k. politehnike.

Imeli smo tudi demonstracije s povekšavnikom (mikroskopom); v ta namen nam je služil izvrstni März-ov mikroskop, ki vsako stvar 700krat povekšuje in je v Monakovem (München) izdelan. Skoz povekšavnik so nam se razkazovale: povrhna koža turšičinega perja (to je, od storža); različna snét; povrhna čebulina koža; krompirjev močic (Stärkemehl); povrhna koža od navadnega bèzga; poprečna in podolgasta zaréz turšičinega stebla; poprečna in podolgasta zaréz lanene bilke. Močno smo obžalovali vsi, da je bil čas prekratek za izvrstne demonstracije z mikroskopom, kajti, dasiravno smo imeli dva mikroskopa in je nas za eno uro kakih 20 odločenih bilo, vendar se ni mogel nobeden zadostno nagledati krasnih in prečudnih podob, ki je s prostimi očmí nikakor videti ne moremo. Gosp. Haberlandt si je zaslužil občno pohvalo s svojimi govori, s kterimi nam ni le površno pot pokazal, po kterem naj se v rastlinstvu dalje izobražujemo, ampak njegovi govori so segali daleč in globoko v rastlinsko življenje, s čemur nam je hotel gotovo pokazati, da je treba obširnega in globokega znanja za spoznavo rastlinskega življenja in njegovih posamesnih delov. (Dal. prih.)

Poduk,

kako najboljo živo mejo zasaditi.

(Dalje.)

Opravila v četrtem letu.

V tem letu je treba tako ravnati, da se vsajeni plot prihodnjič za trpež, lep in gost zaredí, ker ga boš odsihmal vsako leto tako prepletal, da bo ves popleteni plot 5 čevljev visok zrastel; če bi bilo treba, utegne tudi še kaj viši biti.

Predno ga plesti začneš, poruj količke, na kterih so pred to leto rastlike privezane bile. Zdaj prireži z ostrim nožem vse stranske nepotrebne šibice, ki so iz mladik pognale, od zemlje na kviško tako, da vsaki po 2, 3 do 4 očes ali popkov pustiš. Tako dobiš spodej košate, zgorej pa gladke in ravno izraščene šibe. Potem zabij količe v vrsto sadila po 5 čevljev visoko in po 3 čevlje narazen; na-nje priveži dolge ravne remeljce ali late po čevlju od tal; po teh ravnaj prvo pletenje naravnost, da plot zakrivljen ne bo.

Pletenje opravljata dva delavca; eden pretika rastlike navskriž, pa mora usnjate rokovice imeti; drugi jih z ličjem privezuje na križih in na late tako, da šiba ene sadike s šibo zravenske sadike na dve straní pripognjene, razpete, štirivoglata oknica naredite. Če se rastlike na križih s podrezanimi ostanki ali z malimi vejicami trdno ne sprimejo, priveži jih čez križ z ličjem ohlapno; ko bi bile trdno privezane, bi se véz v rast zajedla, in male mladike bi se do škode potrgale. Le-to prepletanje mora delavec tako ravnati, da on šibo, ki mu je na desni, proti sebi, ki mu je pa na levi, zad za seboj naskriž potegne. Tako mora opletanje vsako leto skozi in skozi storjeno biti, dokler ni plot 5 čevljev visok, kakor mora biti. Tiste rastlike, ki se v pletenju v križih ravno ne udajo, nategni na počez narejene late, in priveži jih, tako se bojo udale. Kadar je zgornji križ sam za-se ali pa na lato privezan, prireži zopet vse vejice, ki so pred letom pognale, pusti pa močnim po čevlju, šibkim po 6 do 10 palcev dolge rogovilice ali štremeljne; prireži jih pa nad popki, ki so ravno po plotovi vrsti obrnjeni, kjer bojo iz njih nove mladike za prihodnjo povikšanje plota zagnale.

S tem je za leto in dan vse opravljeno. Na obéh straneh podrezani mladi plot je zdaj 16 do 20 palcev visok. Ne pozabi tudi v tem letu sadila čisto opleti in rahlo ga okopati.

Opravila v petem letu.

Na spomlad ali še prejšnjo jesen začni v drugo prepletati; priveži drugo vrsto ravnih palic ali lat 1 čevelj vrh prvih; prireži vse na novo pognane mladike

do dveh, treh in štirih popkov ali očes tako, da poslednje okó pri rezi podolgoma po palicah kaže; iztrebi vse postranske nepotrebne rastlike; poglej in priveži jih ravno tako, kakor prejšnje leto. Spletena oknica so zdaj že 28 do 32 palcev od tal visoka.

Plotovo sadilo moraš tudi čisto opléti in okopati. Ko bi plot čvrsto ne rastel, bilo bi to znamenje, da je v slabo prst vsajen. Temu se kmalu pomaga: potrosi sad pozno v jeseni z gnojem, da čez zimo leží, prihodnjo spomlad pa gnoj z zemljo zagrebi, samo to varuj, da ga preblizo debla ali do koreninic ne pripraviš.

Opravila v šestem letu.

Le-te že precej visoke sadike poženejo med letom postranskih vejic brez števila, kterih vseh z nožem porezati mogoče ni; zatorej si je treba take škarje napraviti, ž njimi vse stranske šibice do dveh ali treh palcev od srede plota merivši postriči, samo letni poganjki naj do storjenega letošnjega opletanja ostanejo. Potem, kadar je sadilo po obeh straněh ravno pristriženo, se plot zopet za eno stopinjo po čevlju više v križe poplete; zdaj prve rastlike na remeljne priveži in jim letne poganjke prireži; tako delaj tudi za naprej, dokler ti bo plot dosti visok.

Kdor bi hotel le 4 čevlje visok plot izrediti, more tudi v tem letu prepletanje dokončati, če se mu prve rastlike zadosti dolge in močne zdijo. Če se plot v rasti kje kaj vlekne ali zbunká, se morajo tam trdni koli zabiti in na-nje plot naravno nategniti.

Kako gré dalje trnovemu plotu streči?

Kadar je plot do pripravne visokosti dorastel, ga moraš vsako leto dvakrat lično in čedno pristriči, namreč: spomlad, predno je sočen, in poleti, kadar se sok ustavi, to je: en teden pred kresom — in en teden po kresu. To delo gré urno spod rok; priden delavec pristriže na dan sto sežnjev podolgoma po obeh straněh plota. Gledati je zdaj pri obrezovanji prav tako kakor od začetka, da se mu na straněh širje razrašati ne dá kakor do pol čevlja; tako bo plot prav lep in silno gost.

(Konec prihodnjič.)

O novem redu dedovanja med kmeti.

Sporočilo našim kmetiškim gospodarjem.

Spisal dr. Bučar.

(Konec.)

Da pa dosežemo zaželeni vspeh, treba, da vsak zapustí poslednjo voljo veljavno. Že gori omenjeni 727. §. obč. drž. zakonika kaže, da pri sporočevanju zadnje volje ni ravno malo puntov ali toček, na ktere mora sporočevalec paziti, ako hoče, da se mu testament ali saj nekaj testamenta ne ovrže. Vrh tega pa imamo še toliko druzih postavnih razločkov, varstev, ukazov, na primer, zastran telesnih in dušnih zmožnosti sporočevalca, zastran prič, lastnosti ustmenih ali pisanih testamentov, zastran pravic zakonskih itd., da se mora po vsi pravici spoznati in reči, da nobeden si ne more biti gotov, da je oporoko storil veljavno, ako je ni delal po svetu človeka, pravde ali pravnih postav dobro učenega. Zato, prijatelji! ne zaupajte vsacemu pisaču; gola pisarija ni druzega, ko delo dninarja ali žurnadnika; ne hodite k kovačiču, temuč k kovaču!

Še drugi pomoček imamo, s kterim gospodar more opraviti, da se mu premoženje proti volji ne trga, namreč izročilno pismo, ki ga živi oče dá ali sinu ali hčeri, ali zetu ali drugemu. V tacih pogodbah prejemniku premoženja ukazuje oče, da mora dajati starišem živež, otrokom dedšine ali parte, da mora dolgove plačevati itd., kakor je sploh znano.

Toda ne morem hvaliti tacega početja. Molčimo od velicih stroškov, posebno od obilnih procentov (ali desetega denarja), ki deželo grozovito razdevajo, ki se morajo pogostoma plačevati od celega premoženja, naj bo zadolženo ali ne, od vžitkov in dedšin. Ali še hujše so druge napake, ko mora, na primer, mladi gospodar iti na vojsko; ko umrje, pride zopet drug gospodar v hišo; ko mladi ne morejo ali nočejo dajati starišem vžitka ali bratom in sestram dedšin; ko nastajajo pravde, hudi prepiri, celó tepeži v družini. Kaj je temu poglavitni vzrok? Le to, da se je v družini spreobrnil božji in natorni red, očetu — glavarju družine — je čast in moč odvzeta, ali prav za prav, sam jo je bil tje vrgel; namesti očeta in matere v hiši gospodujeta sin in nevesta; stari, ki bi imel biti gospodar, postane hlapec, pokoren hlapec, in otrok, kteri bi imel vbógati, postane gospodar staremu. Nikakor ni mogoče, da bi se takošen narobe prevrnjen hišen red dobro obnašal.

Al takih napak v naši deželi tudi celó treba ni. Prosim Vas, slovenski možaki! potrudite se, da to stvar nekoliko preduhtate.

Predložim Vam nasvèt, toda ne silim ga Vam. Je-li bi ne mogli mi živeti, kakor živijo naši bližnji bratje Hrvatje? Oče je hišni gospodar, dokler živí; modro in lahko vlada med svojimi, naj si bodi družina, kolikoršna hoče, ker vsa oblast je v njegovi roki, srce mu je polno ljubezni do hiše in družine in vsi podložni spoštujejo gazdo. Sinovi se ženijo v hiši očetovski, ako jim ne kaže rajši drugam iti; neveste prinašajo doto v hišo, ki se jim tukaj tudi zagotovi ali intabulira. Slednjič oče, čegar je vedno premoženje lastno, ga po oporoki zapustí starejšemu sinu, ali komur koli ga on dati za bolje spozná. Tako nimajo delati ne izročilnih pisem, ne odveč plačevati procentov, ne tožiti, ne pravdati se, — hiša pa vedno ostane častitljiva in močna. Se vé, da pri vsem tem bi ne smelo biti kakoršne sile, — vsak gospodar storí, kakor mu drago.

Tako, mislim, bi se v naših družinah živelo natorno, premoženja pa bi se ohranila, in zapahnjene bi bile duri neizrekljivo slabim nasledkom nove postave, ktera nam žuga malo po malo razdrobiti vse kmetije, ter s tem v nič spraviti domovino.

Kaj pa je storiti, če vendar kmet umrje in ne zapustí veljavne oporoke?

Tedaj se morajo njegovi nasledniki med seboj složno porazumeti, da po njihovem dogovoru sodnija ali notár, pri kterem se obravnava zapuščine spisuje, spozná celo kmetijo samo enemu dediču (za kterega bo menda natorno najugodniše postaviti starejšega), drugim pa da se odločijo primerne dedšine v denarji. Vsakemu, ki ima pri obravnavi opraviti, vsacemu dediču, jerofu, vsacemu sodnijskemu uradniku in notarju pa je sveta dolžnost, da pripomore, kolikor je moč, da se med dediči sklene dobrovoljna pogodba taka, da pride kmetija ranjcega enemu samemu dediču cela v last in le ta izplačuje dedšine vsem drugim.

Ako bi se taka poravnava nikakor ne môgla doseči, je po sedanji postavi sodnik prisiljen, da kmetijo razkositi mora. Tacih delitev pa nas Bog varuj!

Iz deželnih zborov.

O zadevah naših občin.

Letošnji deželni zbor kranjski je vzel v prevdarek tudi to: ali je bolje, da so občine (soseske) majhne ali velike, in pa to: ali ne bi kazalo, da tudi pri nas na Kranjskem kakor tudi po nekterih druzih deželah bi se ustanovile še take vélike občine, ki obsegajo

več občin, to je, občine celega okraja (kantona) in se zatega del imenujejo okrajni zastopi. Kakor navadne občine zastopajo posamesne vasí, ki so skupaj v eno občino združene, in kakor deželni zástop (ali zbor) zastopa celo deželo, tako okrajni zastop stojí vmes med občino in deželnim zborom, je tedaj od zdolej gori druga stopinja.

Deželni odbor je po dr. Costi na podlagi svojih 2letnih skušenj poročal deželnemu zboru v tej zadevi tako-le (slovenski):

„Slavni zbor! Kar je občinska postava od 17. svečana 1866. l. veljavna, slišijo se tožbe od mnozih straní, da občine (soseske) svojih po tej postavi jim naloženih dolžnosti ne spolnujejo tako, kakor bi imelo biti.

Deželnemu odboru ta prikazek ni neznan ostal, in po preiskavi vzrokov je našel, da take pritožbe najbolj le majhine občine zadevajo, kterim pomanjkuje materijalnih (denarnih) in dušnih močí, da bi se postavno razvijale in zadostavale svojim dolžnostim, in da se temu nasproti tam, kjer so se velike občine osnovale, kakor na Notranjskem, razveselilno kaže, da se občinsko življenje zmerom bolj samostalno razvija na podlagi samouprave, in da se občine ne samo popolnoma poslužujejo svojega postavnega področja, temveč tudi branijo zoper vsako poskušnjo, ki jim ga hoče kratiti.

Da zanemarjenje občinskega področja javnemu blagru kvar dela, ni treba razlagati. Vsakdo se tega lahko prepriča, če bere v občinski postavi, koliko opravil spada v občinsko samoupravo. Živa potreba je tedaj, da se osnujejo veče občine, in ker je skušnja pokazala, da poduk in dobri sveti v ta namen ne zadostujejo, treba je postave, po kteri se zapové, do ktere velikosti se občine osnovati morajo.

Druga stvar, ktere dozdaj še manjka v soseskinem telesu, so okrajni zastopi. O njih so se že večkrat posvetovali poprejšnji deželni zbori, in eden izmed njih jih je celó zavrgel. Skušnje, ktere so od takrat druge dežele doživele, v kterih so okrajni zastopi vpeljani, priporočajo pa vpeljavo teh zastopov. Razen teh skušenj govoré za-nje pri nas tudi obstoječe, celim okrajem skupne potrebe, kterim se zadostovati mora.

Skrb za izpeljavo in zdržavanje okrajnih cest imajo zdaj posebni odbori; to pa bi veliko bolje opravljali okrajni zástopi.

Okrajni ranocelniki in okrajne babice dobivajo plačo iz okrajnih blagajnic (kantonskih kas). Znano je iz sporočila deželnega odbora, da bi bile imele nehati okrajne blagajnice že konec 1867. leta, in le na prošnjo deželnega odbora, ktero je tudi deželna vlada podpirala, je c. k. ministerstvo z dopisom 17. avgusta 1867. leta dovolilo, da okrajne blagajnice ostanejo do konca 1868. leta. Njih nehanje se po tem takem ne bo dalo dalje odložiti. Ker je pa okrajnih ranocelnikov za javno zdravje in ravno tako tudi okrajnih babic neobhodno potreba, in ker se morejo le obdržati, če jim ostane plača iz okrajnih blagajnic, je treba, da jih vzamejo okrajni skupni organi pod svoja krila, in ti bi namreč bili okrajni zastopi.

Deželni odbor nasvetuje tedaj slavnemu zboru, da bi se v posvet vzelo a) kako bi se zapovedalo skladanje premajhnih občin v veče do neke gotove, najmanjše velikosti? b) ali ne bi bilo potrebno tudi pri nas vpeljati okrajne zástope?“ —

Deželni zbor, spoznavši, da so sedanje občine še zmiraj večidel premajhne, čeravno imamo zdaj 347 občin, 1854. leta pa jih je bilo 500 (pod Francozom in pozneje je bilo le 124 velikih županij), je na ta predlog v 21. seji letošnjega deželnega zbora sklenil, naj se od §§. 1. do 4. prenaredí občinska postava od 17. svečana 1866. leta tako, da vsaka velika občina mora najmanj imeti 3000 duš, in da le zavoljo posebnih okolščin sme kaka občina manj duš šteti. Zarad okrajnih zastopov pa je dobil deželni odbor nalogo, naj prevdari to stvar na vse straní in poroča prihodnjemu deželnemu zboru.

Drobtinice slovstvene.

* Ka — da. — Nekteri so zdaj začeli besedico „ka“ pisati tam, kjer smo prej pisali in večina še pišemo „da“, in mislil bi človek, da po tem takem je óni novi veznik namenjen izpodriniti povsem naš stari „da“, ako ne bi se ob enem velelo pisateljem, delati razloček med enim in drugim. Ali delaj ga, če ga ne znaš! Pravična utegne biti toraj želja, naj bi kak razumnik to mnogim neznano kakavščino nekoliko razložil ter povedal, kje je ta ka prav domá, odkod izhaja, kje se pravilno piše in ktero korist nam obeta, če ga sprejmemo v knjižno slovenščino. To da že prej bodi rečeno tukaj, kako je vsa podoba, da menda druzega dobička od tod ne bo, nego da se Slovenci še bolj odločimo od druzih, zlasti južnih Slovanov — (komu ni znana razdružna moč ravno veznikov v slovanskih narečjih!). Veznika ka namreč druga slovanska narečja nimajo niti ga bodo sprejela od nas. Srbske narodne pesme res poznajo besedico ka', skrajšano iz kako (glej Vukov „Rječnik“:

„Evo ima tri godine dana
Ka' je Janko tame dopadnuo“).

To da, če je slovenski ka istega izvira, čemu ne bi pisali v nevezani besedi polnega **kako**?

* Zaželka — žuželka. — Kako je prav za prav z besedo zaželka, ktero smo v učene knjige vpeljali za „Insekt“? Ravnikar je pisal v tem pomenu zaževka, in po njem je prešla ta beseda tudi v slovarje. Ali kako tolmačiti si jo? Staroslovenščina ima za „insectum“ žuželica (torej slov. žuželka ali žiželka) in enaki koren živí tudi v zdanjih slovanskih jezikih. Ni li tu kaka neugodna pomota? L.

Kratkočasno berilo za zimske večere.

* Stara pomoč zoper to, da ljudje v cerkvi ne spijo. Po „Volksfr.“ je na Danskem kralj Kristijan VIII. z odpisom od 17. maja 1846. l. na samostan Aarhnus ukazal to-le: „Ker smo slišali, da ljudje čedalje raji dremljejo v cerkvi, tedaj premilostljivo ukazujemo, da v vsaki soseski se postavijo nekteri možje, kteri v cerkvi okoli hodijo in z dolgo loputo vsekajo vsacega po glavi, kdor spí, da se tako odpravi grda navada, dremati v cerkvi.“

* Zimski prerok, gosp. Zajček v Pragi, prerokuje zimi to-le vreme: Do konca prosenca (januarja) prihodnjega leta bode zima bolj mokra kakor snežena. 17. 20. in 21. prosenca bo veliko dežja in voden sneg po vsi Evropi, in celó povodinj bode do konca prosenca. Prvo črtrt svečana bo brila ostra burja, pa ledú ne bo debelega. Še brez groma in bliska ne bode to zimo. — Če bi to res bilo, bil bi narobe svet!

* Nekaj za zimo. Najhuja burja sè snegom, kar svet pomni, je razsajala 1627. leta v kirgiških stepah Sibirije na Rusovskem. Poginilo je en milijon ovác, 285.000 kónj, 33.000 goved in 10.000 kamel. — Na Angleškem je 1814. l. v 48 urah toliko snega padlo, da ga je bilo na več krajih po 20 do 24 čevljev na debelo.

Dopisi.

Iz Dunaja 28. nov. ⁂ — Dve zadevi ste, o kterih je ravno zdaj največ besedí. Ena je sprava s Čehi, druga pa rdeča knjiga. Vmes léta sicer tudi sprava s Poljaki; al dokler Poljaki sami ne vejo, kaj da bi hoteli (domá so drugačni, na Dunaji pa spet drugačni), kdo more o njih kaj več govoriti? — Vlada sama čuti, da nova ustava nima prihodnosti, dokler so sedeži Čehov prazni v državnem zboru. Treba je tedaj skusiti poravnavo (spravo) ž njimi. Nedavno je počil glas, da ta in uni minister skuša porazumeti se s českimi prvaki; imenoval se je enkrat minister Berger, drugikrat minister Giskra, in da mešetarji so dr. Fischhof (znan iz 1848. leta), Kutschker in drugi. Kar prinese vladna „W. Abendpost" novíco, da vse to ni res. Se vé, da tega preklica nihče ne verjame, kdor vé, kolikrat se je „Abendpost" že zlagala. Ko pa so različne pravlice sèm ter tje švigale, so prinesli „N. Listy" novico, da za gotovo vejo, da cesar sam je v ministerskem zboru, v kterem se je govorilo o preklicu izjemnega stanú na Českem, omenil potrebe, da iz Čehov in Nemcev sestavljena komisija zaupnih mož skuša napotiti spravo s Čehi. Ali je popolnoma resnična ta novíca ali ne, tega vam ne vem povedati, a to je gotovo, da vès svet, kteremu je za Avstrijo mar, čuti živo potrebo, da se Čehom dá, kar jim gré po zgodovinskem pravu. Če se je zavolj Ogrov prenaredila februarska ustava, zakaj bi se zavolj Čehov ne prenaredila decemberska? Prav jasno brošurica: „Die böhmische Frage; ein Juniusbrief an Freiherrn v. Beust" razlaga stališče Ogrov in Čehov. Po smrti poslednjega Jagelona, Ludevika, pri Mohaču 1526. leta je habsburški Ferdinand po svobodni volitvi bil sprejet za kralja bohemskega (českega); Bohemija je z vsemi drugimi deželami stopila v osebno zvezo (Personal-Union) le po kralju svojem, in Čehom nesrečna bitka na Beli gori je pravo krone češke tako malo vničila, kakor pravo ogerske krone ni vničila nesrečna bitka puntarskih Ogrov pri Villagos-i. Centralistični časniki sicer v eno sapo trdijo, da Čehi nimajo zgodovinskega prava, — al kaj že niso trdili ti kolovodji, ki se še za to brigali niso, da so s svojim centralizmom Avstrijo pripravili na kant? „N. fr. Presse", ktera je vzor vsem „Tagblatt-om" in tudi ljubljanskemu, pa ravná s Čehi tako nesramno, kakor je le mogoče listu, ki klečí pred zlatim teletom nemškega gospodstva. Ona imenuje česko zgodovinsko pravo „predpotopno (antidiluviansko) pravo", psuje Čehe, fevdalce, ultramontance in narodnjake, s kterimi porazumljenje ni mogoče itd. itd. Z ravno takimi psovkami so pitali nedavno dunajski listi Ogre, ko od državnega zbora dunajskega niso hoteli nič vedeti, in zdaj — zdaj klečijo pred dvalizmom in ga molijo! Pošteni Avstrijan mora želeti sprave s Čehi in to kmalu, da bi ne bilo prepozno. Gorjé Avstriji, ako bi jej bili taki listi voditelji!

Druga stvar, okoli ktere se suče zdaj beseda, so tako imenovane „rdeče bukve", to so bukve, rdeče vezane, v ktere je državni kancelar in minister vnanjih oprav baron Beust zapisal, kako se je poslednji čas vedel s tujimi vnanjimi vladami. Te debele bukve obsegajo 139 pisem. Novega se v teh bukvah nič ne bere, zakaj naše ministerstvo ima toliko peres v svoji službi, da se brž zvé, kar dela vlada. Saj ima za to še svojega ministra. Zato toliko veš, ako te bukve bereš, kakor si vedel poprej. Nek francosk časnik sodi te bukve tako-le: „Rdeča knjiga je sladka za Prusa, grenjka za Rumunca in sladko-grenjka za papeža." Ta sodba vendar po vse ni prava, kajti pruski (prajzovski) časniki in zlasti „Kreuzzeitg." strašno vdrihajo po tistih besedah, ki v „rdeči knjigi" zadevajo Šlezvik-Holštajn. To, kar Beust piše o tej zadevi, in to, s čem ga zavračajo pruski časniki, zeló diší po — smodniku, po nekem francoskem časniku je šlezvik-holštajnsko vprašanje eno tistih čveterih primerljejev, zarad kterih stopite avstrijska in francoska vlada v zvezo, ako čas pride do tega, da se to vprašanje reši. Španjski začasni vladi, ki je zapodila kraljico, so „rdeče bukve" zeló prijazne, in „liberalni" časniki ukajo tej prijaznosti. O Rusiji nič ne govorijo. Temveč pa od preganjanih valaških judov; ponosno povdarja baron Beust, da je poročnikom svojim na srce privezal, da pod krilo svoje vzamejo jude v Rumuniji. Sicer pa je „rdeča knjiga" res najbolj grenjka o Rumuniji; Beust je sicer tukaj ne imenuje „orožnice" (arsenal), kakor jo je na drugem mestu imenoval; tudi ne besedice ne pravi, da za Rumunijo stojita Prus in Rus; al čuti se iz vsega, da Beust vidi nevarnost, ki od te Turčiji bližne straní pretí evropejskemu miru. Sploh, kakor sem gori rekel, so „rdeče bukve" le bolj predmet časnikarskemu besedovanju; vojske ne bojo vnele, mirú pa tudi ne vkoreninile; kažejo pa, da je Beust mojster diplomatične besede.

Še eno novíco vam imam naznaniti in ta je, da tudi na Dunaji bodemo obhajali godovnico Franceta Preširna. 2. decembra napravijo namreč slovenski in hrvaški študentje dunajskega vseučilišča v dvorani „zum grünen Thor" v spomin Preširnu slovesno „besedo". — To sicer ni novica politične vrste, vendar je vesela vsacemu Slovanu, ker kaže, da Slovan ne zabi slavnih svojih mož, in da vzajemnost lepo združuje Jugoslovane v isti cilj. Slava!

Iz Ljutomera. *(Zmaga národna.)* Zibali so se nemškutarji naši v sladki nadi, da pri volitvi šolsko-cerkvenega odbora gotovo zmagajo, kajti delali so na vse kriplje. Al spodletelo jim je — padli so „mit Trompeten und Pauken"! Izvoljeni so bili gospodje: Kukovec, Polanič, Mohorič, Kšela in Špindler: vsi vrli možaki, kterim srce bije za mili narod naš, — in na čêlu zborovem stojí izvrstni gosp. Kukovec: Slava!

Iz Trsta in okolice — piše „Primorec" sledeče: „Tržaška okolica še ni videla lepšega dne od včerajšnjega (22. t. m.). Ta dan se je slovesno odprla čitalnica v Rokoli v palači „Ferdinandeum" pri lovcu. Tržaško mestno starešinstvo je podalo energičen protest deželnemu poglavarju zoper to, da se je v tej palači izbrala čitalnica narodni svej dom in da se ima slovesna ustanovitev obhajati v velikej in krasnej dvorani. Deželni poglavar pa je rekel: „Postava jim ne brani, tedaj jim tudi jaz ne morem", in tako protestante zavrnil. Časnik „Cittadino" se je strašno jezíl, ne zarad 100 mesarskih hlapcev, kteri so se meseca julija v ravno tej dvorani gostili, ampak zato, da slovenski glasi ne oskrunijo te krasne dvorane. Časnik „Gambero" je ščipal, pa si polomil ščipala. Vse je bilo zastonj! Okoli 2000, govori: dve tisoč slovenskih rodoljubov se je tukaj sešlo včeraj, donele so navdušene slovenske pesmi z dveh galerij in sto grl in s tretje galerije slovanska godba. Odmevali so slovenski govori od stene do stene in našli odmev in pravo mesto v rodoljubnih srcih. Čudili smo se kmetu starcu, kako je iz dna svojega srca in svojih skušenj govoril; strmeli smo, kako je prosti mladeneč — govornik, kakor bi ga bil Bog nalašč zato vstvaril — navdušil vso množico. — Dosti! 22. dan meseca novembra je zgodovinski dan: mi nismo še videli lepšega dneva; tržaški okoličani so med Slovenci prvi rodoljubi." — Dalje piše „Primorec": „Čitalnica pri sv. Ivanu se je 25. dne t. m. slovesno odprla. Sešlo se je okoli 1000 ljudí,

če tudi je bilo vreme zeló neprijetno. Iz okolice so se vdeležile vse čitalnice, njihovi pevski zbori so prišli s prapori v sv. Ivan. Razun govorov in petja igrali so kmečki fantje Vilharjevo igro „Slep ni lep“ prav dobro. — Iz „Primorca“ pozvedamo dalje, da je bilo po nekterih ulicah v Trstu pretekle dni „Morte a Nabrgoj“, to je, „smrt Nabrgoju“ nabito. Poznamo junake, ki rabijo tako orožje, ali vedite, da se Slovan tacega orožja ne bojí, ampak zaničuje ga. Če nimate boljšega orožja, pojte rakom žvižgat vi, strahljivi vojaki!“ — Dr. Toman prejme od okolice tržaške zahvalno pismo, da je psovanje Conti-a v državnem zboru dunajskem spodobno zavrnil.

Iz okolice tržaške — piše „Domovina“ to-le: „Kako je ta napredek slovenski ljubeznjivi mestni gosposki po volji, posname se iz tega, da je te dni poslancu in županu Primožiču vsilila nek uradni italijanski dopis, kterega je bil poprej nazaj poslal. Trije izvrševalci imeli so povelje, mu ga izročiti, in, ko bi se ga branil, pa na vrata pribiti, češ, da magistratni uradni jezik je italijanski in da okoličani znajo sploh italijanski. Meseca julija so hoteli ti slovenski siroveži meščane pobiti, in zdaj jim že mestna gosposka sama spričevalo daja, da so olikani Italijani! Pred 5 meseci prepovedano v mesto priti, zdaj se mestno starešinstvo uradno ponaša s protestom Trebičanov, zoper ločitev od mesta. Popred tožbe na tožbe, koliko stroškov da okolica mestu prizadeva, zdaj starešinstvo samo od sebe organiste po okolici postavlja, ker vidi, da novi učitelji orglati ne znajo. Pač ponosni smejo okoličani biti, da se mesto zdaj za-nje toliko prizadeva in poganja!

— Njih Veličanstvo je imenovalo za častne kanonike tržaške gg. Antona Ukmarja, dekana tomajskega; mestna fajmoštra dr. Iv. Glavino in Ant. Hrovatina, in kateheta na drž. gimnaziji Ferd. Staudaherja.

Iz Selske doline 26. nov. Š-n I-n. — Dovolite drage „Novice“ majhen prostorček v svojem listu mojemu dopisu, ki naj bralcem Vašim pové o rodovitni letini naše doline, za ktero Boga hvalimo, pa še o neki drugi rodovitnosti, zarad ktere jih miloščine prosimo. 23. dne t. m. je Jera Jelenec, prav revna kmetica Bukovške lokalije, trojčike ženskega spola porodila; vsi tri punčike so dosti trdne in zdrave. Ta resnično uboga mati ima zraven teh trojčkov še 5 starejih otročičev. Revna družinica mora v vsem velikega pomanjkanja trpeti, posebno pa mati v sedanjih okoliščinah. Kristjanska dolžnost me tedaj sili, da v imenu te sirote po „Novicah“ na duri dobrotnikov potrkam, in jih milih darov poprosim. Za ljubo bode sprejela vsaki mili dar, ki ga jej usmiljena roka podeliti hoče in ki naj si jej pošlje pod napisom: „Lokalija Bukovšica“, Post restant v Kranj (Krainburg). *)

Iz Ljubljane. V poslednjem našem listu je bilo povedano, da v velikem zboru kmetijske družbe 24. dne t. m. je bil minister za kmetijske zadeve grof Potocki izvoljen za častnega uda naše družbe in da je zbora predsedniku dr. Costi bilo naročeno, naj gospodu ministru to imenovanje brž po telegrafu naznani. Že drugi dan (25. novembra) je gospod doktor prejel iz Dunaja sledeče preprijazno pismo ministrovo: *„Blagorodni gospod! Za sporočilo, ki ste mi ga dali po telegrafu, da me je c. k. kmetijska družba kranjska izvolila za častnega uda svojega, se Vam srčno zahvalujem. Sprejmite zagotovilo, da me ta volitev, ki mi je ob enem slavno priznanje mojega resnega prizadevanja za blagor kmetijstva, navdaja z radostnim ponosom. Blagovolite blagorodni gospod! to mojo zahvalo na znanje dati vsem družbenikom, in bodite uverjeni posebnega spoštovanja Vam popolnoma udanega Potockega.“*

— Po naročilu velikega zbora družbe kmetijske se je v nedeljo podala deputacija družbenega odbora k gospodu Fid. Trpincu, da mu žalovanje razodene za to, da družbi ne bode več predsednik, ob enem pa tudi srčno zahvalo izreče za velike zasluge, ki se jih je za kmetijstvo in obrtnijstvo domovine naše pridobil skozi več kot 20 let. Blagi gospod je živo ginjen sprejel deputacijo in jej obljubil, da, če tudi ne predsednik, ostane družbi in domovini to, kar jej je bil ves čas svojega življenja, in to prav iz srca. Razveselil je deputacijo s fotografijami svoje osebe. — V pogovoru je beseda prišla tudi na neko nesramno korespondencijo v stari „Pressi“, ktera prepoštenemu našemu rodoljubu podtika, da je z odpovedjó namestništva deželnega poglavarja in predsedništva družbenega slovó dal národni strani, kteri je po besedah „Pressejnega“ dopisnika le „Aushängeschild“ bil. Z očitno nevoljo je tako žaljenje njegove častí zavrnil mož, komur je ves čas njegovega življenja srce bílo za domovino in narod naš, in ki je to, kar je bil, bil iz živega prepričanja, in to tudi ostane. Smehljaje je dostavil, da ne le ladije imamo dandanes okovane sè železom — „Panzerschiffe“, ampak da vsak, kdor dela pred svetom, mora dandanes biti okovan z železnim oklepom, na kterem se odbijajo laží in natolcevanja. — Res pač oslovska je pisarija taka, ktera bi rada za nemškutarja naredila možá, ki je svetá obhodil toliko, kakor malokdo, pa je povsod, na Nemškem ravno tako, kakor na Laškem, Angleškem in drugod sam videl, da narodov jezik veljá v šoli, uradnijah in javnem življenji, in nikjer se ne gojé take ciganske ideje kakor jih gojé protivniki naroda našega pri nas!

— Drugi dan po velikem zboru družbe kmetijske se je zbrala večina kranjskih gozdarjev v dvorani magistratni. Sklenili so gospodje v tej skupščini, o kteri drugi pot več povemo, da 1) sedanja gozdarska postava ne zadostuje v vseh razdelkih deželi naši, da pa na podlagi §. 22. točke 2. gozdi potrebujejo nadzorstva; — izvoljen je bil odsek, ki naj po razlogih vtrjeno resolucijo izročí c. kr. ministerstvu kmetijstva. 2) Ker nikakoršnega ni upanja, da bi se môglo zdržati samostojno gozdarsko društvo na Kranjskem, je bil voljen odsek, ki naj družbi kmetijski izročí pismo, v kterem se želja izreka, da bi v odboru kmetijske družbe gozdarski odsek dobil obširnejše področje.

— Deželni odbor kranjski je službo koncipista podelil gosp. Matevžu Kreču, bivšemu kr. finančnemu koncipistu na Ogerskem, zdaj zač. c. k. davkarskemu referentu v Planini, — službo računskega oficijala pa gosp. Alb. Peternelu. Gosp. Jož. Podkrajšek je sprejet za priseženega praktikanta.

— C. k. deželna vlada je z odpisom 18. dne t. m. dovolilo društvo ljudskih učiteljev na Kranjskem. Ostalih zadev, za ktere je prosil 1. učiteljski zbor ljudskih učiteljev, ni še rešila.

— Gosp. Matija Majar piše Matici, da ima zbranega ne malo narodnega slovstvenega blaga, da svoj spis neprestano dopolnuje in ureduje ter da utegne blizo v enem letu dogotoviti ga, a potem, da se ž njim oglasí pri Matici. — V istem pismu dalje naznanja, da v zapuščini Vrazovi je njegova zbirka*) zraven Cafove največa in najbogatejša, ter vpraša, ali misli Matica to knjigo izdati za učene ljudí ali za priprosto ljudstvo?

*) Naj blagovolijo tudi druga vredništva slov. časnikov zgoraj omenjeno siroto dobrodušnim ljudém priporočiti. Pis.

*) Matica še ni prejela rokopisa Vrazove zapuščine iz Zagreba, zato do sedaj niti v odborovih sejah, niti po „Novicah“ ni mogla omenjena biti ta stvar. Vred.

— V nedeljo se je zbralo več gospodov v mestni dvorani, da so se posvetovali o ustanovljenji „katoliškega društva.“ Po vvodnem govoru g. grofa Wurmbrand-a se je sklenilo: 1) izvoliti odbor deveterih, da izdelajo pravila; 2) vsa oznanila priobčiti v „Danici“, „Novicah“ in „Triglavu“. „Tagblatt-u“ se je enoglasno odgovorilo, da katolično društvo med svoje nasprotnike edino le šteje „protikatoličane“ in „brezverce.“

— „Danica“ piše, da je unidan c. k. deželna sodnija tudi iz ljubljanske knezoškofijske pisarnice po storjenem protestu vzela nekaj pisem, ki zadevajo sodbe v zakonskih rečéh.

— „Zukunft“ toži, da c. k. deželna vlada na Štajarskem vsled interpelacije slovenskih štajarskih poslancev v deželnem zboru poprašuje c. kr. uradnike zlasti sodniške, ali bi se môglo kaj več v slovenskem jeziku uradovati. Lahko si mislimo, kako bo odgovorila saj večina teh gospodov, kterim je pravilni slovenski jezik — španski jezik. Kdo bi verjel, da je le mogoče dandanes slišati takih besed „dobre kranjščine“, kakor smo jih slišali unidan iz ust nekega predsednika sodniške obravnave, na priliko: „švoh um“, „erschwerungsgrunti“, „uržahi“, „štrafenga“ itd.!! Ako bojo taki možje sodili zmožnost slovenskega jezika, bode §. 19. državljanskih postav od smrti vstal še le — na sodni dan.

— Naše gospé in gospodičine prav pridno domá in v čitalnici izdelujejo oblačila za uboge otroke. Ako se odprè še kaj dobrotljivih rok, utegne morebiti kakih 100 obdarovanih biti.

— Magistrat je kaj čudno nalogo dal gospodom mestnim okrajnikom, namreč to, naj mu naznanijo breje kobile v mestu in predmestjih. Morebiti, da ga „Laib. Zeit.“ pohvali tudi za to; mi pa mislimo, da okrajnim predstojnikom ne pristaja taka služba in da prava pot bila bi ta, da se magistrat obrne do žebčarjev v Selo, kjer bode izvedel gospodarje, ki so imeli kobile doli, in potem naj te popraša, kako in kaj.

— Poslednja „Sokolova veselica“ pod vodstvom g. J. Tisen-a je bila jako zanimiva. Obilni poslušalci so navdušeno ploskali deklamaciji, pesmam, igri na citrah, gledišćini igri, entuziazem je pa dospel do vrhunca, ko je humoristični brencelj gg. ravnatelja večera in Alešoveca med veselo skupščino brenčal.

— Čitalnica v združbi z dramatičnim društvom napravi prihodnjo nedeljo slovesno besedo na čast rojstnemu dnevu Franceta Preširna. Program tej besedi je: 1) „Molitev“ — iz opere „Mozes v Egiptu“ od Rossini-a, za samospeve in zbor z glasovirom. 2) „V spomin Preširnu“, deklamacija. 3) „Spomlad“ in pa „Lahko noč“ — samospeva za sopran z glasovirom, zložil dr. B. Ipavec. (Slišali bomo pri tej priliki prvikrat mlado gospodičino pevačico). 4) „La tenerezza“ (milosrčnost), kvintet za dve gosli, violo, violoncello in glasovir od Mošeles-a. 5) „Pevčeva kletev“, balada za bariton z glasovirom od Esser-a. 6. „Svoji svojim“, zbor od K. Bendl-a. — Drugi del besede je dramatično složen Preširnov „Krst pri Savici.“

— Gosp. Kromer je dobil službo svetovalca pri c. kr. deželni nadsodniji graški. „Pressa“ in če se ne motimo tudi „Tagblatt“ z neko ostentacijo proglašata, da — „na strah“ narodni stranki ostane gosp. Kromer še vprihodnje deželni poslanec za Kranjsko. Ta fraza „o strahu“ se nam ravno tako smešna zdí kakor je napitnica nedolžna, ki jo je nek mlad gospod bojè dr. Schaffer pri slovojemanju od gosp. Kromerja napil „manjšini“ deželnega zbora, za ktero jej večina zborova nikakor ne bode nevošljiva, kajti kdor tako malo pozná narod naš, kakor g. Schaffer, da misli, da nemška kazina reprezentira slovensko deželo kranjsko, tak naj le napiva, kolikor mu drago, svojim prijatlom, da jih spravi v „gehobene Stimmung“; deželi je tak glas votel glas.

— Prof. Heinrich je poslal „Laib. Ztg.“ odgovor o zadevah, ki jih je prinesel „Slov. Nar.“ in za njim tudi naš list. Vmes med drugimi besedami, ki jih ne razumemo, potrjuje sam, da ni izmišljeno, kar mu je bilo po pravici očitano. Naj si tedaj deželni zbor to zapomni dobro, da ob svojem času storí, kar mu je dolžnost. Take rečí se morejo rešiti le po zastopu deželnem.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Zbornica gospôska je po dvednevni razpravi skor enoglasno sprejela novo vojaško postavo tako, kakor jo je sklenila zbornica poslancev. V razgovorih je grof Wickenburg malal črne oblake na politično nebó in Ogre hvalil, da so odobrili to postavo; Schmerling ga je zavračal in potrebo mirú povdarjal. Minister Giskra je gospode tolažil, češ, da ne bojo stroški tako silni, kakor si jih mislijo, ker vsi magazini so že polni monture. Na to se oglasí vojni minister v Peštu ter pravi, da rad pelje svojega častitega tovarša dr. Giskro po magazinih, da vidi, da so magazini res polni, — a take monture od 1866. leta, ktera ni za nič. Pri tej priliki je minister Giskra v gospôski zbornici povedal, da 24 milijonov gold. znaša denar, s kterim so starši svoje sinove — tudi še le po 2—3 leta stare — odkupili vojaščine. To je pač znamenje, kako priljubljena bode „kapitalu“ in „inteligenciji“ nova postava, po kteri mora vsak vojak biti. — Ogerski zbor je po težkem porodu enoglasno zavrgel postavo zarad narodnosti, kakor jo je nasvetovala večina dotičnega odseka; z 267 glasovi proti 24 pa je padel tudi predlog manjščine; sprejel se je z veliko večino predlog Deakov, ki med unim in tem hodi srednjo pot. Ko je bila splošna razprava pri kraji, se vzdignejo srbski in rumunski poslanci, rekši, da se ne vdeležijo več razprav. In zapustili so dvorano, ko je Miletič že poprej te-le besede Magjarom zaklical: „Narodi se nikdar ne bojo potrpežljivo dali tlačiti od tujčeve pête, in če jih sila prižene do zadnjega, se bojo raji potopili v kak vélik narod, ki ima veliko prihodnost. Narodno čutje je tako živo in močno, da se narodi raji za nekoliko časa vklonijo absolutizmu, kakor da bi žrtovali narodnost svojo. Temu priča so Nemci, ki se edinosti nemški na ljubo vklanjajo Bismarkovemu regimentu. Nikdar nikoli se narodi ogerske krone ne bodo dali pomagjariti!“ — Le še dober teden, in sedanji deželni zbor ogerski se razpustí, in volitve bojo nove. To bode ravs in kavs! — Delegaciji končate svoje delo 6. dne t. m. Izbrisale ste dokaj iz ministerskega proračuna; al ostanejo še zmiraj veliki stroški.

Žitna cena

v Ljubljani 28. novembra 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 50 — banaške 5 fl. 20. — turšice 3 fl. 20. — soršice 3 fl. 60. — rži 3 fl. —. — ječmena 2 fl. 40. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 40. — ovsa 1 fl. 70 — Krompir 1 fl. —.

Kursi na Dunaji 1. decembra.

5% metaliki 58 fl. 70 kr.	Ažijo srebra 116 fl. 40 kr.
Narodno posojilo 64 fl. 55 kr.	Cekini 5 fl. 53 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.